

**Міністерство культури України**  
**Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка**

**КОСАНЯК Наталія Володимирівна**

УДК 78.072.3 "XVIII-I пол. XIX"+  
070.447:78 "XVIII-I пол. XIX"

**МУЗИЧНИЙ ТЕАТР  
В ІНФРАСТРУКТУРІ  
КУЛЬТУРНО-МИСТЕЦЬКОГО ЖИТТЯ ЛЬВОВА  
КІНЦЯ XVIII – ПЕРШОЇ ТРЕТИНИ XX СТ.  
(на матеріалі тогочасної місцевої преси)**

Спеціальність 17.00.03 – музичне мистецтво (мистецтвознавство)

**АВТОРЕФЕРАТ**

дисертації на здобуття наукового ступеня  
кандидата мистецтвознавства

Львів – 2015

Дисертацією є рукопис.

Роботу виконано на кафедрі історії музики Львівської національної музичної академії імені М. В. Лисенка Міністерства культури України.

**Науковий керівник:** доктор мистецтвознавства, професор,  
**Кияновська Любов Олександрівна**  
Львівська національна музична академія ім. М. В. Лисенка,  
завідувач кафедри історії музики (м. Львів)

**Офіційні опоненти:** доктор габ., професор,  
**Випих-Гавронська Анна**  
Академія ім. Яна Длугоша,  
проректор із справ розвитку (м. Ченстохова, Польща)

кандидат мистецтвознавства, доцент,  
**Толошняк Наталія Анатоліївна**  
(м. Івано-Франківськ)

Захист відбудеться “29” січня 2016 року о “12” годині на засіданні спеціалізованої вченої ради К. 35.869.01 по захисту дисертації на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства у Львівській національній музичній академії імені М. В. Лисенка за адресою: 79005, м. Львів, вул. О. Нижанківського, 5, Малий зал.

З дисертацією можна ознайомитись у бібліотеці Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка за адресою: 79005, м. Львів, вул. О. Нижанківського, 5.

Автореферат розіслано “29” грудня 2015 року.

**Вчений секретар**  
спеціалізованої вченої ради  
кандидат мистецтвознавства, доцент

**Н. І. Сиротинська**

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

**Актуальність теми.** Сучасний стан українського музично-театрального мистецтва, роздуми щодо подальших шляхів еволюції вітчизняної театральної й музичної культури спонукають до осмислення історичних надбань і традицій. Вплив музично-сценічного твору на членів суспільства зумовлювався насамперед його жанровою специфікою, а саме – синтетичним характером, який поєднує в собі різні рівні: музично-виконавський, режисуру, сценографію тощо.

Історично сформоване перебування європейського (й українського) музичного театру здебільшого у сфері інтересів музикознавства зумовило превалювання питань історичних стилів і техніки композиції музики. Натомість осягнення повноти історії цього виду мистецтва можливе не лише шляхом освоєння максимуму фактів, а й максимуму їх трактувань та оцінок (рецепції) в контексті естетичних критеріїв певного періоду його розвитку.

Одним із рецептивних джерел оперних і музично-драматичних постанов є пресова музично-театральна журналістика<sup>1</sup>. Історія рецепції музичного театру на матеріалі преси дає можливість простежити динаміку розвитку музичної та театральної думки певної епохи. Закономірно, що сучасний стан українського музично-театрального мистецтва значною мірою визначається критичною думкою другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. – епохою професіоналізації та повноцінного функціонування мистецької критики й журналістики в Україні.

В культурно-мистецькому житті Львова й ширше – Галичини – театр (як збірне поняття) упродовж понад 230-літньої історії є, без перебільшення, його центром. Ставши з часу його заснування музичним<sup>2</sup> й будучи тісно пов'язаним із драматичним, більшою чи меншою мірою співпрацюючи з ним і перебуваючи в інституціональній залежності, театр потребує нового осмислення у сучасному контексті.

В історіографії Львівського театру відповідний аналіз отримали історичний аспект його становлення й розвитку, окремі питання музичної стилістики й виконавства. Натомість рецепція музичного профілю діяльності театру засобами місцевої пресової журналістики кінця ХVІІІ – першої третини ХХ ст. не отримала свого системного висвітлення, а великий пласт матеріалу з періодичної преси більшою мірою залишився поза увагою дослідників.

Звернення до вказаної проблеми є актуальним сьогодні з огляду й на те, що історія музичної журналістики є однією з найменш досліджених тем, а її положення в сучасному музикознавстві визначається як маргінальне, з усталеним трактуванням як допоміжної джерелознавчої дисципліни історії музики. Особливості процесу

<sup>1</sup> У контексті нашого дослідження доцільним є прийняття інтерпретації терміну “журналістика” як фундаментального, запропонованого А. Баканурським в – театрознавстві, Л. Мельник – в музикознавстві, а терміни “критика” й “публіцистика” розглядати як складові частини “журналістики”. Стосовно терміну “музично-театральна журналістика” – йдеться про систему жанрів, об’єднаних спільною тематикою.

<sup>2</sup> Поняття “музичний театр” прийнято у трактуванні Крістофера Бальме як загальне - для визначення всіх форм театру, в яких переважає музична складова.

виокремлення її в самостійну галузь є актуальними для дослідження як в сучасному музикознавстві, так і в суміжних науках – театрознавстві й журналістикознавстві. Досі актуальними залишаються також історичні та культурологічні дослідження феномена преси ХІХ ст., особливо в контекстах вузькогалузевої тематики.

Увагу зосереджено на рецепції пресовою журналістикою основних жанрів музичного театру: опери, оперети з низкою проміжних (водевіль, мелодрама, музична драма, комічна опера, опера-серія та ін.). Танець (балетний дивертисмент і класичний балет) до ХІХ ст. вважали складовою музичного театру чи принаймні жанром у його межах. Однак він став предметом театральної хореографії, яка сформувалась як самостійна підгалузь сучасної театрознавчої науки, тому тут не досліджується.

**Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.** Дисертаційна робота виконана згідно з тематичним планом науково-дослідної роботи Львівської національної музичної академії ім. М. В. Лисенка на 2007–2012 рр., зокрема теми № 4 «Українська музика в контексті світової музичної культури», а також відповідно до тематичного плану наукових досліджень Інституту досліджень бібліотечних мистецьких ресурсів Львівської національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника згідно з комплексною темою “Персоніфікована мистецька спадщина ХІХ-ХХ ст. у фондах Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника” (Державний реєстраційний номер 7).

**Мета дослідження** полягає у науковому обґрунтуванні доцільності, форм та функцій текстів про музичний театр у львівських пресових виданнях кінця ХVІІІ – першої третини ХХ століття (до 1939 р.). Поставлена мета передбачає розв'язання таких завдань:

- 1) знайти, зібрати, систематизувати і зіставити відомості до вказаної теми;
- 2) проаналізувати стан і ступінь наукової розробки проблеми у вітчизняній і зарубіжній музикознавчій, театрознавчій та журналістикознавчій науках;
- 3) з'ясувати вплив політичних, економічних та історико-культурних факторів на розвиток музично-театральної культури Львова окресленого періоду дослідження;
- 4) проаналізувати діяльність окремих пресових видань, визначити їх типологічні особливості, вплив на розвиток музично-театрального процесу;
- 5) дослідити дискусії щодо проблем музично-театральної культури на сторінках періодичної преси;
- 6) встановити щонайповніше коло імен, причетних до редакційного, журналістського та розповсюджувального процесів друкованої періодичної продукції, зібрати необхідні відомості про них й дослідити їх творчу спадщину;
- 7) розкрити стилістику, жанрові та тематичні різновиди пресових публікацій окресленої тематики.

**Об'єкт дослідження** – регіональна музично-театральна культура Галичини кінця ХVІІІ – першої третини ХХ століття в контексті загальнонаціональних культуротворчих процесів.

**Предмет дослідження** – музичний профіль львівського театру крізь призму публікацій львівської преси окресленого періоду дослідження.

**Хронологічні рамки** дисертації визначаються внутрішньою логікою подій і обмежуються кінцем XVIII – першою третиною XX ст. Нижній хронологічний рубіж – 1789 р. – визначається появою відгуку на оперну постановку австрійського театру на сторінках львівської німецької газети «Lemberger Wöchentliche Anzeigen». Верхній хронологічний рубіж – 1939 р. – радикальна зміна форм театральних інституцій у Львові радянською владою.

**Методологічною базою** роботи стали основні положення й концептуальні засади культурологічної регіоніки, культурологічних досліджень Д. Антоновича (зокрема, сформульована ним концепція вивчення всіх мовних та національно-культурних явищ, які існували в театральному мистецтві першої половини XIX ст., як невід’ємних складових формування та розвитку українського національного театру), наукових розвідок Р. Пилипчука. Дослідження здійснювалось відповідно до історико-хронологічної періодизації історії музичної культури Галичини, заснованої на суто мистецьких принципах, яку вперше аргументовано й системно застосувала Л. Кияновська.

#### **Методи дослідження:**

Теоретичний – для вивчення історичної, культурологічної, мистецтвознавчої літератури, а також для аналізу напрацювань у галузі теорії культури як зарубіжних, так і вітчизняних вчених; історико-хронологічний – для дослідження виникнення, формування та розвитку критичної думки на різних історичних етапах з метою виявлення та розвитку внутрішніх та зовнішніх зв’язків, закономірностей та суперечностей цього процесу; системний – для комплексного вивчення оперної та музично-театральної критики як цілісного явища; порівняльного аналізу – для узагальнення дослідженої проблематики у російській, західноєвропейській критичній думці та екстраполяції на місцевий досвід; описовий – для розкриття змісту творів і критичних матеріалів. Поєднання цих методів дає змогу дослідити тенденції розвитку оперної й музично-театральної критики означеного періоду в тісному зв’язку із соціально-політичними та естетичними парадигмами часу.

Змісту поставлених завдань відповідає описовий підхід у дослідженні, що реалізується в таких методах: історичному (для вивчення розвитку об’єкта дослідження в хронологічній послідовності); типологічному й жанрово-видовому; бібліографічно-описовому (характерному для початкової стадії наукового опрацювання періодики). Для аналізу змісту текстів пресових видань застосовано метод контент-аналізу; у виборі періодичних видань у Галичині застосовано метод «зондажу»; для подальших узагальнень та діахронного аналізу – метод «зрізів», виконаних множинно, згідно з найбільш визначальними хронологічними етапами.

**Теоретичну базу** дослідження становлять проаналізовані та систематизовані праці з театрознавства (Д. Антоновича, К. Бальме, Г. Лане, П. Паві, В. Ревуцького, І. Франка), музикознавства (М. Возної-Станкевич, Л. Кияновської, Й. Пекач, М. Черкашиної-Губаренко, К. Шамаєвої), критики – музичної (В. Діна, М. Дзядек, О. Зінкевич, Г. Конькової, Т. Куришевої, Л. Мельник, Ю. Чекана,), театральної (А. Альтшуллера, А. Білик, Я. Дашкевича, Р. Пилипчука, Е. Уральської), оперної (Д. Арунделл, Я. Гордійчука, О. Изваріної, Т. Ліванової), із журналістикознавства та пресознавства (М. Возняка, І. Гомоли, Я. Дашкевича, А. Животка, В. Ігнатієнка, І. Кривецького, Є. Лоека, Г. Маріnellі-Кеніг, Є. Мислінського, М. Нечиталюка, А.

Пачковського, М. Романюка, Г. Русіньської-Гертих, О. Середи, Л. Сніцарчук, А. Тертичного, М. Тировича, Ю. Шаповала, С. Яроціньського, Є. Яровецького), з культурології (Я. Гінрікса, Д. Антоновича, Я. Грицака, С. Пахолківа, М. Прокопович, К. Шорске, К. Поклевської, Рьоскау-Ридель), з культурологічної регіоніки (Л. Кияновської, В. Личковах, Т. Мартинюк, Р. Розенберг).

**Наукова новизна одержаних результатів** полягає у здійсненні першого в українській музичній історіографії комплексного дослідження рецепції музичного профілю львівського театру окресленого періоду діяльності засобами місцевої пресової журналістики. У дисертації вперше:

- ретроспективна оперна й музично-театральна журналістика постала самостійним об'єктом інтерпретації у контексті тогочасних мистецьких історико-теоретичних й естетичних проблем;
- здійснено комплексне бібліографічне та джерелознавче дослідження львівської преси - центральної сфери циркулювання музично-журналістських повідомлень, критичних статей та рецензій, тематично пов'язаних із музичним театром;
- з'ясовано жанрову різноманітність музично-театральної журналістики Львова;
- охарактеризовано діяльність й проаналізований доробок провідних діячів, які сприяли розвитку музично-театрального мистецтва й профільної журналістики;
- введено у науковий обіг важливі пресові публікації окресленої тематики;
- набуло подальшого розвитку дослідження особливостей становлення львівської музичної критики й журналістики.

Залучені до наукового обігу й відповідно осмислені численні публікації руйнують стереотипи про низький стан тогочасного музико – і театрознавства у Львові та регіоні на тлі західноєвропейської теоретичної думки.

**Практичне значення одержаних результатів** полягає у можливості їх застосування у лекційних курсах з історії української музики і музикознавства, музичної критики, української культури, української журналістики; ці матеріали необхідні для розширення і створення цілісної історії української музики ХІХ — першої половини ХХ ст.; укладення репертуару українських музично-періодичних видань і розкриття їх змісту уможливить виведення досліджень з історії та теорії української музичної бібліографії на новий якісний рівень.

**Апробація результатів дослідження.** Робота пройшла апробацію на кафедрі історії музики Львівської національної музичної академії ім. М.В. Лисенка. Основні положення і висновки дослідження викладено у доповідях на наукових конференціях: Міжнародна науково-практична конференція «Історичні метаморфози мистецтва як культурологічна проблема» (Київ, 2008); ХІ міжнародна наукова конференція «Musica Galiciana» (Жешув, Польща, 2008); Наукова конференція «Молоде музикознавство-2008 (Львів, 2008); ХІХ наукова сесія НТШ до 130-річчя С. Людкевича (Львів, 2009); Міжнародна наукова конференція «Національна книжкова та рукописна культура: історія, методологія, джерельна база» (Львів, 2009); Міжнародна наукова ювілейна конференція до 200-річчя Фридерика Шопена «Шопен : погляд з ХХІ сторіччя» (Львів, 2010); Міжнародна

наукова конференція «Львівська національна наукова бібліотека України ім. В. Стефаника: історія і сучасність» (Львів, 2010); Конференція «Пам'яті професора Яреми Якуб'яка (до 70-річчя від дня народження)» (Львів, 2012); Міжнародна науково-популярна конференція «Михайло Вербицький – творець державного гімну в історії і сучасності України» (Гіжицько, Польща, 2015); ); Міжнародна наукова конференція «Мистецька культура: історія, теорія, методологія» (Львів, 2015).

**Публікації.** Основні результати дисертаційного дослідження викладено у семи одноосібних публікаціях, зокрема п'ять у фахових виданнях, затверджених ДАК при МОН України, одна стаття опублікована у зарубіжному фаховому виданні.

**Структура дисертації.** Дисертація складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаної літератури та трьох додатків. Обсяг основного тексту становить 169 сторінок, список використаної літератури – 241 позицію, додатки – 54 сторінки.

## **ОСНОВНИЙ ЗМІСТ ДИСЕРТАЦІЇ**

У **вступі** розкрито підстави для розробки теми, обґрунтовано актуальність дослідження, визначено основну мету і завдання, предмет та об'єкт дослідження, охарактеризовано теоретико-методологічні підходи до вивчення предмета дослідження, охарактеризовано ступінь наукової новизни проблеми та її практичне значення, подано відомості про апробацію основних результатів дисертації.

У **першому розділі** – “Музичний театр у Львові: специфіка роботи в полікультурному середовищі” – проаналізовано стан вивчення теми у вітчизняній та зарубіжній історіографії, подано загальну характеристику джерельної бази, розглянуто особливості культурно-мистецького життя Львова в контексті його історичного розвитку, визначено етапи розвитку музично-театральної культури міста окресленого періоду дослідження.

У **підрозділі 1.1.** “Феномен Львова в контексті культурно-мистецького життя Галичини” зосереджено увагу на основних процесах соціокультурної еволюції Львова як своєрідної культурно-історичної локальності із притаманними йому традиціями, менталітетом у різні періоди його існування. Відзначено, що кінець XVIII – перша третина XX ст. (до 1939 р.) – важлива доба в історії міста, упродовж якої Львів формував свою самобутню культуру та мистецтво, представлені розгалуженою інфраструктурою. Музика й театр відігравали в цій інфраструктурі одне з чільних місць, адже захоплення музикою у Львові однаковою мірою спиралося на популярні музично-сценічні жанри і лягло в основу твердження про нього як про музичне місто.

В історичному ракурсі особливий інтерес становить XIX ст., коли театральне мистецтво у Львові наблизилось до європейського рівня. Тут були зосереджені значні театральні сили, з цими теренами пов'язані численні імена видатних діячів світової театральної та музичної культури. Встановлено, що під впливом суспільно-політичних рухів у регіоні зміни відбуваються у суспільній функції театру та його ролі у культурно-мистецькому житті міста. Музика й театр були не лише художньо-

естетичним феноменом, а й вагомим чинником активізації та утвердження українства, одним із способів втілення суті та ідей національного руху.

Розглядаючи особливості соціокультурного життя Львова в контексті його історичного розвитку, підкреслено фактор поліетнічності та полікультурності у становленні його духовних традицій; поєднання ознак «метрополійності» і «провінційності» у впровадженні міської мистецької інфраструктури. Не менш вагомим і специфічним для полікультурного Львова є питання міжнародних культурних взаємин і взаємовпливів. Від початку ХІХ століття тут знайшли своє застосування західноєвропейські соціокультурні, морально-етичні й естетичні тенденції, однак йдеться про винятковий вплив німецької та французької філософії, естетики та мистецтва.

**У підрозділі 1.2. “Огляд матеріалів дослідження у головних аспектах проблеми”** розкрито основні періоди історіографії музичної форми театру у Львові. Історіографічний огляд виявив превалювання історичного аспекту дослідження музичного театру у Львові австрійського і польського періодів його діяльності, якому присвячено праці Е. Веберсфельда, К. Естрайхера, Г. Цепніка, С. Шнюр-Пепльовського. Їх продовжили науковці нової доби: Е. Важеніца-Залеська, А. Випих-Гавроньська, С. Галабуда, Є. Гот, М. Коморовська, Л. Кухтувна, Б. Лясоцька, М. Лісовська, Л. Мазепа, Т. Мазепа, Ф. Пайончковський, А. Солярська-Захута, Ф. Тер, М. Шидловська, Е. Шванковський.

Діяльності українського театру – Народного Театру Товариства “Руська Бесіда” – присвячено праці Д. Антоновича, Т. Гембицького, І. Франка, С. Чарнецького, С. Шнюр-Пепльовського. Активне вивчення української театральної культури в Галичині продовжили еміграційні дослідники Г. Лужницький, В. Ревуцький, театрознавці нової доби Р. Пилипчук, О. Паламарчук, О. Боньковська. Фрагментарно питання становлення та проблематики музичного театру у Львові порушувалися у статтях З. Баран, С. Білоконя, М. Возної-Станкевіч, Я. Горака, Д. Заборовської, М. Зубеляк, Р. Кирчіва, Л. Кияновської Г. Лане, І. Лужецької, С. Павлишин, І. Полякової, Г. Тихобаєвої.

Музично-театральній тематиці львівських часописів присвячено оглядові статті сучасних дослідників О. Гнатишин, Н. Кобрин, Л. Мельник, У. Молчко, О. Німилевич, У. Рой, О. Середи, М. Черепанина.

Отже, огляд літератури засвідчує, що головна увага дослідників зосереджувалася на загальноісторичних та організаційних питаннях діяльності львівського театру; рідше здійснювались спроби охарактеризувати репертуар, акторське і режисерське мистецтво, сценографію чи музичний супровід вистав, а рецепція оперної й театральної музики засобами журналістики залишилася поза увагою і свого системного висвітлення ще не отримала.

Подано загальний опис джерельної бази дослідження, яку формують архівні матеріали, бібліографічні, історико-музикознавчі й театрознавчі дослідження, опубліковані документи, мемуарна література та публікації львівської преси з обраної тематики.

Цінними для дослідження стали архівні документи, за допомогою яких вдалося суттєво доповнити картину розвитку музично-театральної журналістики Львова окресленого періоду дослідження. Це матеріали відділу рукописів Львівської



національної наукової бібліотеки України ім. В. Стефаника із особових фондів І. Левицького (біографічний словник), Л. Райса, М. Бучинського, фонду НТШ у Львові. Їх доповнено історико-театрознавчими матеріалами Г. Хоткевича із Центрального державного історичного архіву України у Львові.

Важливу інформацію про досліджувану тему отримано із систематичних покажчиків змісту львівських часописів “Зоря”, “Дзвони”, “Назустріч”, “Українська музика”, „Echo”, “Gazeta Lwowska”, “Gazeta muzyczna i teatralna”, „Lud”, „Na ziemi naszej”, “Rosmaitości: Pisma dodatkowego do „Gazety Lwowskiej”, „Szopen”, “Wiadomości muzyczne i literackie”. Вагомий внесок у розвиток української театральної бібліографії й джерелознавства зробив М. Комаров. Цінними для здійснення дослідження стали також покажчики репертуару польського театру в укладі Б. Мареш, М. Шидловської, А. Маршалек, опублікований каталог матеріалів з колишньої бібліотеки львівського театру.

Отже, джерельна база типологічно та тематично різнопланова та значна за обсягом. Вона підтверджує, що львівська музично-театральна й оперна критика спричинилась до належної уваги й пропаганди досягнень, які мало оперне й музично-театральне мистецтво в Галичині окресленого періоду дослідження.

**У підрозділі 1.3. “Музична складова репертуару львівського театру”** йдеться про діяльність музичного театру Львова як збірного поняття в цілісному культурно-історичному аспекті соціального, духовного, художнього, мистецького життя міста окресленого періоду. Виділено окремі етапи та здійснено аналіз процесу переорієнтації театру з драматично-музичного у музично-драматичний, далі – в оперний. Встановлено, що через відомі геополітичні обставини театральна культура регіону в окреслений період була тісно пов’язана з діяльністю театрів: німецькомовного австрійського (1776–1872), польського (1872–1939), українського (1864–1939), які стали невід’ємними складовими української національної культури.

Досліджено музичний репертуар названих театрів. Зазначено, що львівська еліта, намагаючись компенсувати існуючий провінційний статус міста у культурному житті Габсбурзької монархії, звернулася до європейської опери, яка поряд з оперетою стали репрезентативними жанрами театру. До 1870 р. домінує італійська опера, поступово до неї приєднуються французька та німецька. Менше ставилось російських опер: з політичних мотивів їм чинився неабиякий опір. Визначено характер впливу репертуару на створення у Львові в кінці ХІХ століття професійного польського оперного театру. Відзначено, що тотожність репертуарних уподобань театрів Львова й інших європейських міст (Відень, Прага) підтверджує тезу, що оперне мистецтво функціонувало у всій Європі як єдиний мистецький організм.

**У другому розділі – “Преса Львова в контексті музично-театральної культури міста”** – у хронологічній послідовності відтворено результати дослідницьких пошуків та вивчено процес становлення і розвитку, особливості функціонування львівських пресодруків – центральної сфери циркулювання музично-журналістських повідомлень, критичних статей та рецензій, тематично пов’язаних із музичним театром. Підкреслено важливість дослідження музично-театральної журналістики в нерозривній єдності з історією преси як культурного феномена, позаяк музично-журналістські тексти чутливо реагували на кожну зміну панівних тенденцій і

напрямів засобів масової інформації. Визначено чотири періоди діяльності музично-театральної критики у Львові. Перший період хронологічно окреслений кінцем XVIII – першою четвертю XIX ст., другий – другою чвертю XIX ст., третій – другою половиною XIX ст., четвертий – першою третиною XX ст. (до 1939 р.).

Підкреслено, що поява текстів у пресовій періодиці й подальший розвиток музично-театральної журналістики безпосередньо пов'язані із зростанням соціальних запитів на створення та виконання сценічної музики. Саме тоді, коли оперна чи музична вистава стала свого роду суспільним ритуалом, а інституції та особи, причетні до цього, зайняли належну соціальну нішу, різні кола громадськості виносили про цей вид мистецтва свої судження й висловлювали їх у пресі. Музично-театральна журналістика виконувала роль генератора сценічної практики, виразника художніх смаків поліетнічної глядацької аудиторії міста. Крім цього, не всі артефакти з життя оперного театру й творчості знаходили відбиток у пресі і це теж вимагає пояснення.

З'ясовано, що найчисленнішу групу формувала преса загальноінформаційного спрямування малої амплітуди періодичності (газети), на сторінках якої формувався основний масив текстів про музичний театр і яка залишалася його головною трибуною впродовж десятиліть. Окрім загальноінформаційних видань, найбільшу увагу в контексті тематики нашого дослідження привертають суспільно-політичні, фахові, культурно-просвітні та літературно-мистецькі видання. Підкреслено роль музичних і театральних видань у піднесенні музично-театральної культури в регіоні та розвитку профільної журналістики, формування яких припадає на першу третину XX ст.

Встановлено, що основи музично-театральної журналістики як у загальноінформаційних, так і в специфікованих пресових виданнях заклали нефахівці, журналісти-“аматори”; процеси професіоналізації цієї сфери почалися з кінця XIX – початку XX ст.

У трьох наступних підрозділах здійснено типологічний аналіз досліджуваних пресових видань, які у зв'язку з історичною ситуацією регіону фактично від самих початків виходили у Львові кількома мовами: українською, німецькою та польською.

**У підрозділі 2.1. “Німецька преса”** з'ясовано історію започаткування та особливості розвитку німецьких періодичних видань у Львові в рамках досліджуваного тематичного спрямування. Встановлено, що в період становлення німецькомовної преси кінця XVIII – початку XIX ст., починаючи від “Lemberger Wöchentliche Anzeigen” і “Lemberger k. k. privilegirtes Intelligenz-Blatt”, тематизація зв'язків суспільства з музикою й театром у будь-яких формах не привертала уваги авторів публікацій. Суттєві зміни у цьому напрямі спостерігаємо від 1820-х років. Найбільшу роль у визначенні музично-театральних пріоритетів та вихованні естетичних смаків львівської громадськості відіграли часописи “Miscellen” та “Mnemosyne”, а в 1840-х рр. – “Galicia” та “Leseblätter”. За їх сприянням львівській німецькій пресі доволі швидко вдалося виконувати всі належні їй функції – не лише інформаційну, а й мотиваційно-мобілізуючу, соціалізуючу, емотивну та розважальну й сформувати корпус профільної мистецької журналістики. За короткий час вона зрівнялась у тенденціях розвитку з багатшими на традиції європейськими аналогами. Звернено

увагу на той факт, що в другій половині XIX ст. у Львові вже фактично не друкували газет німецькою мовою, а в діяльності австрійського театру настав період занепаду, що привів до його ліквідації у 1872 р.

**У підрозділі 2.2. “Польська преса”** розкрито шляхи еволюції музично-театральної журналістики на сторінках польських пресодруків. Перші відгуки на оперні постановки австрійського театру на сторінках першої львівської польської щоденної газети “Dziennik patriotycznych polityków” появились у 1792 р. З часу утворення постійного польського професійного театру у 1809 р. театральна тема ширше обговорюється в “Gazecie Lwowskiej” (1811–1939) – одній із найстаріших львівських щоденних газет. Чимало зусиль для розвитку музично-театральної журналістики доклали також часописи “Gazeta Narodowa”, “Dziennik Polski”, “Słowo Polskie”. З суспільно-культурологічної й профільної мистецької преси в контексті теми дослідження виокремлено “Wiadomości Artystyczne”, “Przegląd Muzyczny”, “Przegląd Muzyczny, teatralny i artystyczny”, “Kuryer Teatralny Lwowski”, “Wiadomości teatralne i artystyczne”. За матеріалами досліджуваних видань чимало зусиль для розвитку польського оперного мистецтва доклали такі критики, як: Б. Червеньський, С. Невядомський, Л. Грудер, Е. Вальтер, М. Солтис, Ф. Нойгаузер та ін.

**У підрозділі 2.3. “Українська преса”** йдеться про реакцію журналістики на музично-театральне життя в українському середовищі з часу виходу в 1848 р. першої газети (“Зоря Галицька”). Відзначено, що саме ідея створення професійного українського театру й виникнення самого театру спонукало театральну-естетичну думку до появи театральної журналістики на шпальтах часописів, розвиток яких у 1860-1880-х рр. відбувався за двома основними суспільно-політичними напрямками: москвофільським (“Слово”) та народовецьким (“Мета”, “Вечерниці”, “Русалка”, “Галичанин”, “Правда”). В контексті нашого дослідження важливими є також публікації в газетах “Діло”, “Руслан”, “Основа”, “Зоря”. Чимало зусиль для розвитку українського музично-театрального мистецтва доклали також видання мистецького профілю “Артистичний Вістник”, “Театральне мистецтво”, “Українська музика” та ін., які слугували своєрідним містком між фаховим світом і ширшими колами галицького громадянства, сприяючи піднесенню українського музично-театрального мистецтва до європейського рівня.

**У третьому розділі – “Музично-театральні рефлексії пресової журналістики”** визначено проблемно-тематичні орієнтири й жанрова специфіка львівської журналістики в ділянці місцевої музично-театральної культури.

**У підрозділі 3.1. “Етапи розвитку музично-театральної журналістики”** досліджено, що в історії львівської музично-театральної критики досліджуваного періоду виявлено та проаналізовано чотири етапи. Перший етап – кінець XVIII – перша чверть XIX ст. – зародження львівської журналістики, коли інформації із сфери культури та розваг мають ще нерегулярний характер, а з часом з’являються і перші рецензії. Друга чверть XIX ст. – другий етап – становлення професійної театральної критики. На третьому етапі – друга половина XIX ст. – простежується діяльність професійної музичної й театральної журналістики; у 80-х роках формується категорія журналістів, для якої рецензування є головним і єдиним родом заняття. Четвертий етап – перша третина XX століття – це етап підготовки спеціалізованих фахових

періодичних мистецьких (музичних і театральних) видань та кристалізації явища “оперна і музично- театральна журналістика”.

**У підрозділі 3.2. “Проблемно-тематичний спектр публікацій»** на основі опрацьованого матеріалу виявлено такі ключові тематичні напрями: артистична діяльність (артистичні сили й художній рівень виконавства); репертуарна політика; оперна й музично-драматична творчість. Головні проблеми музично-театральної журналістики зосереджувались довкола шляхів розвитку національного музично-театрального мистецтва, окреслення його ролі в утвердженні самосвідомості та національній мобілізації. Квінтесенцією більшості публікацій української преси було прагнення вивести українське музичне й театральне виконавство та творчість із довготривалого стану дилетантизму і провінційності на новий професійний рівень, створити сприятливі умови для його розвитку. Крім цього, в центрі уваги львівських пресових журналістів була проблема формування оперного й музично-драматичного репертуару, оскільки саме репертуар відображав ідейно-художню позицію творчого колективу. З’ясовано, що музичний репертуар формувався шляхом свідомої політики чергових антрепренерів чи дирекції, а також під впливом смаків і вимог публіки й фінансуючих інституцій, політичних вказівок уряду. Водночас чітко визначилися недоліки співіснування драматичного та суто музичного жанрів, що приводило до гострих дискусій на сторінках преси. На підставі аналізу пресових джерел простежено гастролі зарубіжних оперних виконавців. Відзначено, що газети переслідували не лише рекламні цілі, а й намагалися витягнути з виступів гастрольних колективів корисні творчі уроки для підвищення художнього рівня львівських міських театрів. Адже гастролі – це акт культурного взаємопроникнення, ознайомлення з європейською акторською школою, драматургією, оперними традиціями. Кінець XIX ст. в царині сценічного мистецтва позначився зростаючою роллю режисера, однак навіть із беззаперечним утвердженням цієї професії в театральному процесі рецензенти акцентували увагу переважно не на постановці, а на акторській і вокальній майстерності.

Аналітичний огляд пресових публікацій про музичний театр виявляє неоднозначність сприйняття цього виду мистецтва, підкреслюючи складність процесів духовного життя загалом, сумнівність надто прямолінійних висновків.

**У підрозділі 3.3. “Жанровий спектр пресових публікацій”** висвітлено такі журналістські жанри : інформаційний (заметка, коментоване повідомлення, проспект, дайджест, інформаційна кореспонденція, інтерв’ю, репортаж), аналітичний (рецензія, кореспонденція, огляд, стаття, есе, лист) і художньо-публіцистичний (нарис, фейлетон). Водночас ця типологічна тріада не відображає адекватно жанрову палітру всіх публікацій, оскільки для них характерні дві взаємозалежні тенденції – активна еволюція жанрів і вільна комбінація ознак різних жанрів в одному тексті. Розкрито композиційну структуру, проаналізовано її сильні і слабкі сторони на прикладах фрагментів публікацій окремих жанрів. Відзначено, що суттєвий вплив на зміст та мову публікацій має формат видання. Критики та рецензенти загальноінформаційних та неспеціалізованих видань віддавали перевагу рецензіям і фейлетонам, профільних же, окрім рецензій, – сценічним портретам.

Отже, на шпальтах львівських періодичних видань простежується жанрова різноманітність музично-театральних публікацій, хоча пріоритети журналістів визначалися загальним напрямом газети або журналу.

## ВИСНОВКИ

Здійснені в дисертації аналітичні студії діяльності музично-театральних осередків Львова в пресі були спрямовані не лише на залучення до наукового обігу якомога ширшого спектра пресових джерел, присвячених музичному театрові, та їх класифікації. Окрім поставлених у вступі завдань, подана праця мала на меті і представлення музично-театральної культури центру Галичини у доволі буремний період її розвитку як своєрідного багатонаціонального феномена, вибудування певного духовно-культурного ареалу “перехрестя національних культур”. Адже до уваги взято значний хронологічний відтинок, вихідним пунктом якого є входження Галичини до складу Австрійської імперії Габсбургів унаслідок трьох переділів Польщі (1772, 1793, 1795) і значне поширення національного складу краю. До Галичини, що стала називатись «королівством Галіції та Лодомерії», переселилося кілька десятків тисяч німців, чехів, угорців, хорватів, навіть італійців. Ця радикальна культурно-інтелектуальна зміна міста і краю загалом мала свої надто важливі наслідки не лише в економіці, господарстві та політиці, а й в культурі, в тому числі й найбільш демократичному її сегменті – театральному. Саме наприкінці XVIII – на початку XIX ст. у Львові відбувається небувала до того активізація музично-концертного та театрального життя. Діяльність театральних труп – у згаданий період насамперед німецьких – також сприяла популяризації музичного мистецтва через оперні вистави. В роботі не випадково так багато уваги приділено репертуару музичних театрів та їх відображенню в пресових джерелах – адже саме вибір музично-драматичних артефактів, які антрепренери, режисери, директори театрів здійснювали на основі естетичних вимог різних верств львівської публіки, опосередковано відображали загальний рівень культури відвідувачів театру, їх систему цінностей, пріоритетів та світоглядних установок.

На цій основі можна зробити не лише «висновки першого рівня», тобто ті, які безпосередньо торкаються відтворення інфраструктури музично-театрального життя Львова і піддаються стислій реконструкції завдяки наявним джерелам преси та архівів.

Не менш важливими – для перспективного дослідження, оскільки праця мислиться як відкрита – видаються висновки, які умовно окреслюємо, як висновки “другого рівня”, тобто такі, які можна проектувати на інші сфери духовного життя Львова і Галичини, і які опосередковано пояснюють поширення тих чи інших форм в інших видах мистецтва, утворення певних літературних чи художніх центрів – клубів, угруповань, артистичних кафе, їх світоглядні засади, маніфести, співвіднесення опозиційних полюсів: “традиційного – інноваційного”, “універсального – національного”, “професійного – аматорського” та ін. Адже нерідко саме театр, зокрема музичний, ставав найбільш очевидно публічною ареною, на якій ламались списи довкола провідних художніх ідей свого часу, апробувались регіональні (чи національні – у кожній з численних національних громад міста) версії загальноєвропейських стилів і напрямів, визначались не лише художні, а й суспільні та моральні пріоритети, що з підмостків сцени переходили в більш елітарні форми мистецького спілкування.

Врешті, “висновками третього рівня” можна назвати поширення ареалу узагальнень, здійснених на відносно обмеженій території центральноєвропейського міста, і вивести з представленого дисертаційного тексту кілька ще більш загальних закономірностей, які метафорично можна окреслити загальновідомим шекспірівським афоризмом “Весь світ – театр, а люди в нім актори”, оскільки театральні баталії, ставлення до артефактів музичного театру нерідко мало не лише суто художньо-естетичну природу, а й ставало дзеркалом суспільно-історичних перемін (а ще частіше – їх очікування), тож вивчення і самого музично-театрального життя галицького краю та його столиці, і відображення цих подій у пресі може становити великий інтерес для істориків та суспільствознавців, як один з достовірних аргументів на користь тієї чи іншої оцінки суспільних подій в регіоні.

Таким чином, результат дослідження можна представити у послідовних пунктах, які порушують різні аспекти музично-театральної проблематики Львова:

1. Здійснений аналіз основних етапів історіографії музичного театру у Львові дав змогу простежити стан розроблення титульної теми вітчизняними і зарубіжними музикознавцями, театрознавцями, культурологами, істориками та пресознавцями. Вивчення загальних напрацювань науковців, які поповнюються з кожним роком, свідчать про те, що вони здебільшого досліджують львівську пресу й музично-театральну журналістику фрагментарно або опосередковано, як історичне джерело для реконструювання музичного й театрального середовища міста чи аналізу музичної стилістики й виконавства. Такий стан історіографії проблеми засвідчив потребу систематизування наявних відомостей та поглиблення дослідження рецепції музичного профілю діяльності театру засобами місцевої пресової журналістики кінця XVIII – першої третини ХХ ст., а також ретельного опрацювання архівних матеріалів, опублікованих джерел, публікацій преси, які сформували джерельну базу роботи і дали змогу суттєво доповнити картину розвитку музично-театральної культури Львова та ввести до наукового обігу низку матеріалів означеного напрямку; саме такий підхід, в якому конфронтуються погляди і висновки музикознавців, театрознавців, істориків, культурологів, філософів різних епох та національних шкіл, дає змогу представити панораму львівського музично-театрального життя в усій його повноті, суперечливості, строкатості – але водночас у важливих взаємодоповнюючих, взаємозбагачуючих процесах, що значною мірою пояснюють феномен львівського музичного театру *per se*, і ряд окремих, на перший погляд, доволі складних для логічного обґрунтування, явищ, як наприклад, популярність опер Р. Вагнера, а поруч з тим – надзвичайно розвинуту культуру оперети, успішні виступи українських артистів у польських операх, а польських – в українських і т.д.

2. Подібним чином, усвідомлення специфіки культурного розвитку “регіону перехрестя” дало можливість аргументувати і докладніше простежити окремі етапи процесу переорієнтації львівського театру з драматично-музичного, яким він був на початку діяльності (навіть ще у трупі Богуславського – Ельснера), у музично-драматичний, а далі – в оперний, причому з дуже високою планкою у виборі репертуару і зі значними амбіціями досягнення рівня європейської опери провідних центрів. Особливість культурної традиції Львова (торгового міста з добре розвинутою ремісничою інфраструктурою) дає змогу пояснити і репрезентативність оперети, що поруч із найсерйознішими й найскладнішими здобутками «високої» опери стала

“візитною карткою” львівського оперного театру; аналіз допомагає також виявити тотожність репертуарних уподобань з іншими європейськими містами (Відень, Прага). Цей факт підтверджує тезу, що оперне мистецтво функціонувало по всій Європі як єдиний мистецький організм, а Львів цілком органічно вписувався у загальноєвропейський процес, нерідко нічим не поступаючись згаданим центрам; цю гіпотезу підтверджують ряд наведених у роботі фактів та аналітичних висновків – якщо простежити хронологію постановок багатьох опер в містах, де вони виставлялись вперше, і у Львові, то звертає на себе увагу близькість дат; Львів дуже часто прагнув одразу ж адаптувати новинки світового музичного театру і представити їх якнайцікавіше та на гідному професійному рівні. Починаючи з постановки “Чарівної флейти” та “Дон Жуана” В. А. Моцарта в столиці Галичини в 90-х роках XVIII ст., які всі дослідники згідно визнають першими в польській театральній моцартіані, – і завершуючи повною тетралогією “Перстня Нібелунгів” й іншими операми Р. Вагнера, Львів усіма силами намагався не відставати від найбільших європейських центрів. Позиція “перехрестя Європи” йому в цьому дуже допомагала, оскільки давала можливість мобільно отримувати всю найновішу інформацію з різних країн.

3. Виняткове значення музично-театрального мистецтва в суспільній свідомості та системі пріоритетів підтримується ставленням до музичних вистав регіональної (та й столичної віденської) преси : кінець XVIII – перша третина XX ст. характеризується стрімким наростанням видавничого процесу міської преси (в розмаїтих формах газети, часописи, додатки до популярних видань, альманахи тощо); при цьому преса виконувала всі належні їй функції, розподіляючи їх, однак, залежно від потреби певного етапу розвитку регіонального суспільства – на початках з більшим ухилом до інформативної, поступово активізуючи просвітницько-виховну лексику, і на найвищому етапі сягаючи аналітично-фахової оцінки. На базі газет і часописів (з усіма згаданими різновидами регіональної преси) відбувався розвиток музично-театральної журналістики як окремого сегмента журналістики з одного боку, і музичної професійної критики та історіографії з іншого; практично кожна важливіша музично-театральна подія у Львові неодмінно висвітлювалась у пресі, а найчастіше взагалі отримувала кілька різних (часом навіть полярно протилежних) критичних оцінок, які залежали від багатьох чинників, як суто художнього, так і суспільного, або й суб’єктивного походження; проте при всіх негативних тенденціях таких пресових баталій довкола музично-театральних подій, в ході історичного розвитку музичної журналістики Галичини вироблялись основні критерії підходу до тематики, кристалізувались жанри, вироблялись індивідуальні музично-критичні підходи;

4. Ці специфічні риси музично-критичного та музично-інформаційного процесу львівської преси мали надто важливі наслідки для культурно-інтелектуального розвитку суспільства: преса не просто була дзеркалом музично-театрального, ширше - культурно-мистецького життя Львова окресленого періоду, а й активно здійснювала рефлекторну функцію – вона його створювала, виконуючи виховну й просвітницьку функції, стимулюючи тим самим творчу діяльність музичного профілю театру.

5. На основі детального аналізу як самого музично-театрального життя, так і його відображення в пресі, в історії львівської музично-театральної журналістики досліджуваного періоду виявлено та проаналізовано чотири етапи. Перший, ранній, етап – кінець XVIII – перша чверть XIX ст. – зародження львівської журналістики, коли

інформація із сфери культури та розваг має ще нерегулярний характер, а з часом з'являються і перші рецензії. Він відображає ставлення львів'ян до музичного театру як до цікавої нової форми проведення часу, проте не як до необхідної частки їх духовного буття. Друга чверть XIX ст. – другий етап – пов'язана із формуванням елементів професійної театральної критики й закладенням специфічних жанрових елементів журналістських публікацій. У цей час музичний театр уже перетворюється в один із найважливіших осередків, в якому зосереджуються культурні інтереси міста, звідси походить і уважніше, регулярніше та вимогливіше ставлення як до самих артефактів, так і до їх висвітлення в друкованому слові. На третьому етапі – друга половина XIX ст. – простежується процес професіоналізації музичної й театральної журналістики: від 80-х рр. формується категорія журналістів, для якої рецензування є головним і єдиним родом заняття і за який вони отримують гонорар. Визначились самостійні журналістські жанри: рецензія, акторський портрет, оглядова стаття, теоретична стаття тощо. Ця істотна зміна пов'язана передусім з появою такої важливої професійної інституції як консерваторія Галицького музичного товариства та побудовою стаціонарного театру графа Скарбека. Четвертий етап: перша третина XX ст. – це етап підготовки спеціалізованих фахових періодичних мистецьких (в т. ч. музичних і театральних) видань та виокремлення музично-театральної журналістики в окрему тематичну галузь. Жива практика театру вже розглядається під кутом зору певних естетичних поглядів, відгук про виставу переростає у постановку тієї чи іншої проблеми, а критика розвивалась не тільки відповідно до практичного життя театру, вона теоретично передбачала її майбутній напрям. Прагнення впливати на художній процес підвищувала суспільний статус критики.

6. Висвітлення еволюційного процесу самого музичного театру у Львові та його відображення на сторінках преси, як і встановлення етапності розвитку, підводить до визначення специфіки музично-театральної журналістики; вона синтезує в собі основні засади обох гуманістичних професій – журналіста та митця (музиканта і театрознавця), таким чином поєднуючи журналістську та літературно-художню діяльність. Адже якість рецензії залежить як від обізнаності критика в питаннях теорії та історії культури, здатності до художнього аналізу, так і від життєвого досвіду, естетичного смаку; в зв'язку з цим значна увага приділяється особистостям критиків, звертається увага на їхню позицію у львівському суспільстві, їхня реляція з оточенням, вагомість і достовірність їхньої оцінки того чи іншого артефакту, що значною мірою залежало від репутації конкретного критика.

7. Так, як кульмінаційним періодом львівського музичного театру можна вважати т. зв. “третій період”, тобто кінець XIX – початок XX ст., коли і рівень самих постановок, талановиті співаки, які виступали на львівській сцені, так і в тогочасній пресі відзначаємо значне зростання професійного рівня критиків, більше того – суттєву конкуренцію між професійними критиками. З повним правом оцінюємо цей період як вершину аналітичної журналістики, в якій на початку і превалював театрознавчий аспект аналізу оперних і музичних постанов (акторська гра, особливості сценічного втілення твору, оформлення спектаклю), але поступово (від кінця XIX ст.) він не лише поєднувався із музикознавчим, а й досягнув найвищого рівня синтезу, що дає право атестувати його як нове слово гуманістичної думки, в якому взаємопроникають і суто професійні оцінки, й естетично-світоглядні рефлексії, і глибокі філософські



узагальнення. Ще однією специфічною рисою і виконавства, і музично-театральної критики того часу є «вирівнювання» професійного рівня вистав різних національних громад, передусім польської та української. Естетично різнолика епоха давала матеріал для осмислення особливостей національної оперної школи в поліетнічному середовищі театрального Львова, стилістичної манери оперного виконавства.

8 Багатонаціональне середовище Львова і Галичини, наявність і вільний розвиток багатьох національно-культурних традицій обумовили ту специфічну рису музично-театрального життя, яка проявилася в аналогічній багатонаціональності музично-театральної журналістики, яка формувалася в різних національних середовищах пліч-о-пліч; проте не менш знаковим для культурних процесів було спільне намагання утвердити автономність у межах загальної мистецької думки Галичини та належність до національного журналістського процесу. Водночас аналіз корпусу публікацій досліджуваних часописів дав змогу з'ясувати точки перетину в їх поглядах на національну музичну й театральну традицію, роль творчості, професійний підхід до оцінювання музично-сценічних творів та їх театральних постанов тощо.

9 Поширення жанрової специфіки музично-театрального репертуару – поява нових музично-театральних форм, що особливо розвинулось в четвертому періоді, тобто в міжвоєнному двадцятилітті, відобразилось і в аналогічних здобутках львівської журналістики музично-театрального спрямування: вона виявляє різноманітність жанрового діапазону: інформаційний (замітка, коментоване повідомлення, проспект, дайджест, інформаційна кореспонденція, інтерв'ю, репортаж), аналітичний (рецензія, кореспонденція, огляд, стаття, есе, лист) і художньо-публіцистичний (нарис, фейлетон) жанри.

Таким чином, музично-театральний сегмент культурного життя Львова дає підстави до узагальнень як суто мистецького, так і історичного та суспільного характеру, допомагає краще зрозуміти особливості духовних процесів міста і краю. “Регіон перехрестя”, який утворював у європейському просторі галицький край та його столиця, обумовив ряд надто специфічних рис у його світоглядних, естетичних, онтологічних пріоритетах. Невипадково тут сформувався той *genius loci* для багатьох видатних представників музичної і театральної сфери різних національностей, який, незважаючи на всі індивідуальні відмінності творчих особистостей, різну міру таланту і власні системи цінностей, завжди зберігали відбиток культурної свідомості їх малої Батьківщини. Адже, хоча різні національні громади і плекали власні традиції, деякі суспільно-культурні події охоплювали всі верстви, незалежно від національності, віросповідання і соціального статусу. Музично-театральний світ власне і належав до такого об'єднуючого духовного центру краю, що обумовлював виникнення особливої регіональної атмосфери в різних видах діяльності і буття Львова.

## СПИСОК ОПУБЛІКОВАНИХ ПРАЦЬ ЗА ТЕМОЮ ДИСЕРТАЦІЇ:

1. Осадця Н. Оперна й музично-театральна критика на сторінках львівської преси ХІХ – початку ХХ ст. / Наталія Осадця // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника ; редкол. : М. М. Романюк (відп. ред.) та ін. – Львів, 2009. – Вип. 1 (17). – С. 62 – 81.
2. Осадця Н. Оперне й музично-театральне життя Львова в критичній реценції місцевої преси другої половини ХІХ – першої третини ХХ ст. / Наталія Осадця // Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство. – Івано-Франківськ, 2010. – Вип. 19-20. – С. 166 – 172.
3. Осадця Н. Львівський музичний театр другої половини ХІХ ст. з погляду тогочасного критика / Наталія Осадця // Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка “Музикознавчі студії” : збірка статей. – Львів : Сполом, 2010. – Вип. 22. – С. 33 – 48.
4. Косаняк Н. Львівський музичний театр ХІХ – першої третини ХХ століття (історіографічний огляд) / Наталія Косаняк // Наукові збірки Львівської національної музичної академії імені М.В. Лисенка “Музикознавчі студії” : збірка статей. – Львів : ЗУКЦ, 2012. – Вип. 26. – С. 190 – 202.
5. Косаняк Н. Музичні вистави Яна Непомука Камінського в критичній оцінці “Gazety Lwowskiej” та “Pamiętnika Lwowskiego” / Наталія Косаняк // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника ; редкол.: М.М. Романюк (гол. ред.) та ін. – Львів, 2012. – Вип. 4 (20). – С. 162 – 172.
6. Kosaniak N. Musical performances of “Father of polish galician scene” Jan Nepomuk Kaminsky through the prism of Lviv periodical press / Natalia Kosaniak // Spheres of Culture Journal of Philological, Historical, Social and Media Communication, Political Science and Cultural Studies. (Lublin). – 2014. – Vol. 8. – P. 389 – 397.
7. Косаняк Н. Львівський музичний театр на сторінках міської німецькомовної преси першої половини ХІХ ст. / Алла Ільницька, Наталія Косаняк // Записки Львівської національної наукової бібліотеки України імені В. Стефаника : зб. наук. праць / НАН України, ЛННБУ ім. В. Стефаника; редкол.: М. М. Романюк (голов. ред.) та ін. – Львів, 2014. – Вип. 6 (22). – С. 527 – 545.

## АНОТАЦІЯ

**Косаняк Н. В. Музичний театр в інфраструктурі культурно-мистецького життя Львова кінця XVIII – першої третини XX століття (на матеріалі тогочасної міської преси). – Рукопис.**

Дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата мистецтвознавства за спеціальністю 17.00.03 – музичне мистецтво. - Львівська національна музична академія імені М. В. Лисенка. – Львів, 2015.

Дисертація присвячена становленню та розвитку музично-театральної журналістики у Львові кінця XVIII – першої третини XX століття на матеріалі тогочасної міської преси. Визначено основні проблемно-тематичні вектори музично-театральної журналістики, яку досліджено в широкому контексті явищ оперної й музично-театральної культури (музичний репертуар театрів, режисура, акторське виконання, відносини між театром та публікою, роль критики у видовищній культурі міста тощо). Відзначено роль преси вказаного напрямку у соціокультурному розвитку Львова. Музично-театральна журналістика виступає в дисертації як комунікативна система, що передає культурний досвід, формує у глядачів навички художнього сприйняття. Визначено особливості львівської музично-театральної журналістики, простежено етапи її становлення й розвитку. Висвітлено й проаналізовано найпопулярніші в міській пресі жанри: рецензія, театральний фейлетон, творчий портрет, критична стаття-підсумок сезону.

**Ключові слова:** національна музична культура, оперний театр, музично-драматичний театр, пресові видання, журналістика, музичний репертуар, антреприза.

## АННОТАЦИЯ

**Косаняк Н.В. Музыкальный театр в инфраструктуре культурно-художественной жизни Львова конца XVIII - первой трети XX века (на материале местной прессы). – Рукопись.**

Диссертация на соискание ученой степени кандидата искусствоведения по специальности 17.00.03 – музыкальное искусство. - Львовская национальная музыкальная академия имени Н. В. Лысенко. - Львов, 2015.

Диссертация посвящена становлению и развитию музыкально-театральной журналистики во Львове конца XVIII - первой трети XX века на материале тогдашней городской прессы. Определены основные проблемно-тематические векторы музыкально-театральной журналистики, которая исследуется в широком контексте явлений оперной и музыкально-театральной культуры (музыкальный репертуар театров, режисура, актерское исполнение, отношения между театром и публикой, роль критики в зрелищной культуре города и т.д.). Отмечена роль прессы указанного направления в социокультурном развитии Львова. Музыкально-театральная журналистика выступает в диссертации как коммуникативная система,

передающая культурный опыт, формирующая у зрителей навыки художественного восприятия. Определены особенности львовской музыкально-театральной журналистики, прослежены этапы ее становления и развития. Освещаются и анализируются самые популярные в городской прессе жанры: рецензия, театральный фельетон, творческий портрет, критическая статья-итог сезона.

**Ключевые слова:** национальная музыкальная культура, оперный театр, музыкально-драматический театр, прессовые издания, журналистика, музыкальный репертуар, антреприза.

## ABSTRACT

Kosaniak N.V. Musical theatre in the infrastructure of Lviv's cultural and artistic life at the end of the 18th – the first third of the 20th century (based on the urban press of that time). - Manuscript.

Dissertation for the degree of Candidate of Arts, specialty 17.00.03 – Musical art. – Lviv National Music Academy named after MV Lysenko. – Lviv, 2015.

The dissertation is devoted to the establishment and development of musical and theatrical journalism in Lviv at the end of the 18th – the first third of the 20th century based on the urban press of that times. The basic problem-thematic vectors of musically-theatrical journalism that is examined in the wide context of the phenomena of opera and musically-theatrical culture (musical repertoire of the theatres, directing, acting performance, the relationship between the theater and the audience, the role of the criticism in spectacular culture of the city, etc.) are certain. The role of the press of the indicated direction is marked in sociocultural development of Lviv. Music and theater journalism comes forward in the dissertation as a communicative system that passes cultural experience, forms skills of artistic perception for an audience. The features of Lviv's music and theater journalism are certain, the stages of its formation and development are traced. The most popular in the municipal press genres are illuminated and analyzed: a review, theater feuilleton, creative portrait, critical article-result of season.

Presentation of evolutionary process of musical theatre in Lviv and it's reflection on the pages of the press, as well as establishment of development stage leads to the definition of specific musical and theatrical journalism; its in the sizes basic principles of both humanistic professions – journalist and artist (musician and specialist in drama study), thus combining journalistic and literary activities. In fact quality of review depends both on the awareness of criticism in theory and cultural history, on the awareness of criticism in theory and from life experience, aesthetic taste; in this regard much in considerable attention is spared to personalities of critics, attention on the irposition in Lviv society, their correlation with surroundings, ponderability and authenticity of their estimation of that or the rartefact applies, that largely depended on reputation of a particular critic.

The Musically-theatrical segment of cultural life of Lviv grounds to generalizations both especially artistic and historical and social character, helps to better understand the feature of spiritual processes of city and edge "The regioncrossroad" which formed in the European Galician land an ditscapital, hasled to a number of very specific features in its philosophical, aesthetic, ontological priorities. It is nocoincidence that this geniuslocy formed form of

prominent representatives of musical and theatrical spheres of different nationalities, who despite all individual differences creative personalities, different degrees of talent and their own value system, always kept the imprint of cultural consciousness of the mother land. Infact, although different national communities and cherished own traditions, some publicly-cultural events embrace layers, regardless of nationality, religion and social status.

The Musically-theatrical world actually belonged to such undifying spiritual center of the earth which conditioned the emergence of regional special atmosphere in the various activities and life of the city.

**Key words:** national musical culture, opera house, musical and drama theatre, press release, journalism, musical repertoire, entreprise.